

OCENA STANU ZACHOWANIA I PROPONOWANY
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
DOTYCZĄCY OŁTARZY BOCZNYCH
POD WEZWANIEM ŚW. IZYDORA I ŚW. JÓZEFA
Z KOŚCIOŁA POD WEZWANIEM ŚW. WITA
W ROGOŹNIE

Konservator Zabytków

mgr Agata Grajkowska

mgr sztuki Agata Grajkowska
Konservator malarstwa i rzeźby polichromowanej
ul. Lotników 4/12
87-100 Toruń
tel. 607-135-574
agata.grajkowska@wp.pl
nr dyplomu 2191/2000

Toruń 2019

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Poznaniu
61-834 Poznań, ul. Gołębia 2
tel. (0-61) 852-80-03, 852-80-04
fax (0-61) 852-80-02
Załącznik do pozwolenia postawienia pisma
nr. 3/2020 JB
z dnia 17. 01. 2020

Z upoważnienia
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konservatora Zabytków
mgr Justyna Pawłowicz
Zastępca
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konservatora Zabytków

ZARYS HISTORII KOŚCIOŁA W KONTEKŚCIE PRZEPROWADZONYCH PRAC RENOWACYJNYCH.

Kościół pod wezwaniem Świętego Wita w Rogoźnie zwany też Rogozińską Farą to najstarszy kościół w Rogoźnie, związany według księdza Józefa Nowackiego ("Dzieje Archidiecezji Poznańskiej", T.2) z grodem z X wieku i późniejszym rogozińskim grodem kasztelańskim, fundowany według tradycji przez księcia Mieszka I i Dobrawę, na co miałyby wskazywać między innymi bardzo stare wezwanie. Dzięki Dobrawie najprawdopodobniej relikwie trafiły do Rogoźna, co umożliwiło powstanie kościoła. Obecny kościół wzniesiony został w stylu późnogotyckim w 1526 roku z fundacji starosty rogozińskiego Andrzeja Dołęgi Kretkowskiego i zapewne także królowej Bony przez Marcina Mora i Klemensa (Mikołaja?) z Ostroroga (niezachowany do dziś napis łaciński wyryty na dwóch ceglach szkarpy opinającej ścianę wschodnią obiektu głosił: 1526 edificatum per Martinum Mora et Clementium a Ostrorog). Z kolei napis zachowany na zewnętrznej ścianie prezbiterium informuje, że położenie kamienia węgielnego pod budowę kościoła nastąpiło dnia 3 lipca 1526 roku o godzinie ósmej (Fundatio prima iniectio lapidis tertia Julii 1526 Hora 8). Budowa trwała przynajmniej kilkanaście lat. W 1668 roku do kościoła dobudowano zakrystię i skarbiec a w 1862 wzniesiono kruchtę według projektu berlińskiego architekta Fryderyka Augusta Stuelera.

Kościół jest murowany z cegły, częściowo otynkowany, trójnawowy, pseudo bazylikowy, z wydzielonym węższym prezbiterium. Nawa główna i prezbiterium przykryte są sklepieniem gwiaździstym, nawy boczne - krzyżowo-żebrowym. Nawy rozdzielone są ostrołukowymi arkadami. Chór muzyczny wybudowano w stylu barokowy.¹

Świątynia została odbudowana po pożarze w 1608 r. i w 1668r. Prawdopodobnie z fundacji Andrzeja Zebrzydowskiego Starosty Rogozińskiego.

¹ <https://pl.wikipedia.org/>

OŁTARZ BOCZNY POD WEZWANIEM ŚW. JÓZEFA
Z KOŚCIOŁA POD WEZWANIEM
ŚW. WITA W ROGOŹNIE

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Ołtarz boczny, przyścienny, jednokondygnacyjny, jednoosiowy z prostą sarkofagową mensą. Wykonany z drewna, datowany na drugą połowę XVIII wieku. W retabulum, flankowanym parą półpilastrów, znajduje się obraz w złoconej ramie, przedstawiający św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus. Po obu stronach pełnoplastyczne rzeźby świętych Jakuba i Dionizego. Na pilastrach pełnoplastyczny ornament z motywem kwiatowym. W nastawie obraz malowany na desce, w złoconym roccailowym obramieniu, przedstawiający św. Cypriana Biskupa. Po obu stronach obrazu znajdują rzeźby aniołów. Nastawa zwieńczona koroną cierniową przedstawioną na tle chmur.

Stan zachowania ołtarza bocznego można określić jako zły. Konstrukcja na skutek żerowania owadów z rodziny Anobium punctatum wymaga impregnacji i wzmocnienia. W trakcie ostatniej konserwacji ołtarz został wtórnie przezłożony szlakmetalem. Wielokrotne przemalowania wykonane w kolorystyce niezgodnej z oryginałem zmieniły całkowicie wygląd szafy ołtarzowej. Brakuje elementów snycerskich takich jak skrzydła aniołów, po których zostały widoczne ślady mocowań. Widoczne jest pęknięcie i znaczne rozejście się desek drewnianego podobrazia przedstawienia znajdującego się w nastawie. Planowane prace konserwatorskie mają na celu przywrócić ołtarzowi pierwotnej estetyki oraz zapobiec dalszej destrukcji materii zabytkowej.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

I. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej obrazującej stan zachowania obiektu przed przystąpieniem do prac konserwatorskich z uwzględnieniem miejsc szczególnie zniszczonych.

II. Wykonanie badań mających na celu przybliżenie wykonawcy prac pierwotnego wyglądu obiektu zgodnego z założeniami autora:

-pobranie próbek do badań mikrokrystaloskopowych i kroplowych w miejscach zaznaczonych na zdjęciu.

-wykonanie odkrywek pasowych in situ.

-wykonanie badań budowy technologicznej i technicznej obiektu.

-wykonanie opracowań z historii sztuki dotyczących omawianego obiektu.

Ze względu na odmienny charakter poszczególnych elementów ołtarza będą one wymagały różnego postępowania w trakcie prac konserwatorskich.

A. Proponowane postępowanie konserwatorskie odnośnie umieszczonych w ołtarzu obrazów.

OBRAZ ŚW. JOZEFA Z DZIECIĄTKIEM JEZUS (olej na płótnie)

1. Demontaż obrazu (ewentualne miejscowe zabezpieczenie 1,5 % wodnym roztworem polialkoholu winylowego i bibułą japońską odspojonych fragmentów warstwy malarskiej) i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.
2. Zdjęcie obrazu z krosien.
3. Mechaniczne, przy użyciu pędzli i gumek, oczyszczenie odwrocia obrazu.
4. Zdjęcie zabezpieczeń z lica.
5. Ewentualna dezynfekcja obiektu.
6. Podklejenie klejem króliczym odspajających się fragmentów warstwy malarskiej.
7. Wykonanie zdjęć w świetle UV.
8. Chemiczne usunięcie werniksu wraz z ewentualnymi przemalowaniami. Dopuszcza się użycie takich środków jak aceton, alkohol, benzyna lakowa. Wybór

środków i ich stężeń uzależniony będzie od prób wykonanych bezpośrednio na obiekcie.

9. Wykonanie reperacji lokalnych płótnem lnianym wklejanym na styk z użyciem dekatyzowanego płótna lnianego oraz poliocetanu winylu.

10. Uzupełnienie ubytków zaprawy w obrazach kitem wiedeńskim.

11. Ewentualny dublaż na stole próżniowym na Beva 371.

12. Naciągnięcie obrazów na krosna. Ewentualne dopasowanie nowych, ruchomych sfazowanych krosien.

13. Założenie damarowego werniksu retuszarskiego firmy Talens.

14. Retusz warstwy malarskiej farbami akwarelowymi firmy Talens oraz farbami na bazie żywicy mastyksowej i ketonowej firmy Renesans Vernice.

15. Założenie końcowego werniksu akrylowego firmy Renesans.

OBRAZ ŚW. CYPRIAN BISKUP (olej na desce).

1. Demontaż obrazu (ewentualne miejscowe zabezpieczenie 1,5 % wodnym roztworem polialkoholu winylowego i bibułą japońską odspojonych fragmentów warstwy malarskiej) i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.

2. Mechaniczne, przy użyciu środków powierzchniowo czynnych, oczyszczenie odwrocia obrazu.

3. Zdjęcie zabezpieczeń z lica.

4. Dezynfekcja obiektu.

5. Podklejenie klejem króliczym odspajających się fragmentów warstwy malarskiej.

6. Wykonanie zdjęć w świetle UV.

7. Chemiczne usunięcie werniksu wraz z ewentualnymi przemalowaniami. Dopuszcza się użycie takich środków jak aceton, alkohol, benzyna lakowa. Wybór środków i ich stężeń uzależniony będzie od prób wykonanych bezpośrednio na obiekcie.

8. Uzupełnienie ubytków w podłożu drewnianym dwuskładnikową żywicą epoksydową, tiksotropową Araldit SV/HV.

9. Założenie damarowego werniksu retuszarskiego firmy Talens

10. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem wiedeńskim.

11. Retusz warstwy malarskiej farbami akwarelowymi firmy Talens oraz farbami na bazie żywicy mastyksowej i ketonowej firmy Renesans Vernice.
12. Założenie końcowego werniksu akrylowego firmy Renesans.

B. Proponowane postępowanie konserwatorskie odnośnie elementów architektury, snycerki i rzeźb ołtarza:

1. Demontaż szafy ołtarzowej, elementów snycerskich oraz rzeźb i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.
2. Oczyszczeni powierzchni ołtarza, przy użyciu pędzli i zmiotek, z zanieczyszczeń luźno związanych z podłożem
3. Usunięcie przemalowań metodami mechanicznymi lub/i chemicznymi. Wybór metod uzależniony będzie od prób wykonanych bezpośrednio na obiekcie. Dopuszczalne jest użycie gotowych past rozpuszczalnikowych typu Remosol lub mieszanin rozpuszczalników takich jak aceton, alkohol, benzyna lakowa.
4. Usunięcie wtórnych złocień.
5. Impregnacja wzmacniająca drewno z użyciem żywicy akrylowe Paraloid B- 72 w toluenie.
6. Zabezpieczenie oryginalnej polichromii damarowym werniksem retuszarskim firmy Talens.
7. Klejenie na polioctan winylu połamanych elementów zdobień.
8. Rekonstrukcja brakujących elementów snycerskich.
9. Uzupelnienie ubytków w podłożu drewnianym dwuskładnikową żywicą epoksydową, tiksotropową Araldit SV/HV.
10. Uzupelnienie ubytków zaprawy, zaprawą kredowo klejową lub gotową zaprawą z dodatkiem spoiwa akrylowego sprawdzoną pod kątem stosowania w konserwacji (Tikkurila, Beckers).
11. Retusz zniszczonej i rekonstrukcja brakującej warstwy malarskiej farbami akrylowymi oraz farbami na bazie żywicy mastyksowej i ketonowej firmy Renesans.
12. Zabezpieczenie polichromii akrylowym werniksem końcowym firmy Talens.

13. Przygotowanie powierzchni pod złocenia i srebrzenia.

14. Wykonanie rekonstrukcji i uzupełnień złoczeń i srebrzeń, zgodnie z oryginałem w technice na mat i na poler, złotem i srebrem płatkowym.

15. Zabezpieczenie srebrzeń szlakiem bielonym w alkoholu.

III. Montaż obiektu wraz ze wzmocnieniem konstrukcji według wykonanej inwentaryzacji.

IV. Wykonanie pełnej dokumentacji konserwatorskiej przeprowadzonych prac według obowiązującego schematu.

Konserwator Zabytków

mgr Agata Grajkowska

Fot. 1. Ołtarz boczny p.w. św. Józefa z kościoła św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 2. Figura z ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 3. Figura z ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 4. Obraz z retabulum ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 5. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 6. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 7. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 8. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 9. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 10. Obraz ze zwieńczenia ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Józefa z kościoła

OŁTARZ BOCZNY POD WEZWANIEM ŚW. IZYDORA
Z KOŚCIOŁA
ŚW. WITA W ROGOŹNIE

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Ołtarz boczny wykonany z drewna, datowany na drugą połowę XVIII wieku, zdobiony dekoracją snycerską w formie rocaillowego ornamentu. Ołtarz przyścienny, jednokondygnacyjny, jednoosiowy z prostą mensą sarkofagową. W retabulum, flankowanym parą półpilastrów, znajduje się obraz, w bogatej złożonej ramie, przedstawiający św. Izydora Oracza. Po obu stronach pełnoplastyczne rzeźby Biskupów, być może Ojców Kościoła. W nastawie obraz św. Jana Nepomucena, w profilowanej ramie o wypukło-wklęsłym pięciolistnym profilu zbliżonym w kształcie do koła otoczonej akantową dekoracją snycerską. Po obu stronach obrazu znajdują rzeźby aniołów.

Stan zachowania ołtarza bocznego można określić jako zły. Konstrukcja na skutek żerowania owadów z rodziny Anobium punctatum wymaga impregnacji i wzmocnienia. W trakcie licznych konserwacji i remontów w latach poprzednich ołtarz został wtórnie przezłożony szlakmetalem oraz wielokrotnie przemalowany w kolorystyce niezgodnej z oryginałem. W wielu miejscach gruba warstwa malarska odspaja się wraz z zaprawą. Widoczne są liczne spękania i ubytki w podłożu drewnianym. Brakuje także skrzydeł w rzeźbach aniołów znajdujących się w zwieńczeniu. Planowane prace konserwatorskie mają na celu przywrócenie ołtarzowi pierwotnej estetyki oraz zapobiegnięcie dalszej destrukcji materii zabytkowej.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

I. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej obrazującej stan zachowania obiektu przed przystąpieniem do prac konserwatorskich z uwzględnieniem miejsc szczególnie zniszczonych.

II. Wykonanie badań mających na celu przybliżenie wykonawcy prac pierwotnego wyglądu obiektu zgodnego z założeniami autora:

-pobranie próbek do badań mikrokrytaloskopowych i kroplowych w miejscach zaznaczonych na zdjęciu.

-wykonanie odkrywek pasowych in situ.

-wykonanie badań budowy technologicznej i technicznej obiektu.

-wykonanie opracowań z historii sztuki dotyczących omawianego obiektu.

Ze względu na odmienny charakter poszczególnych elementów ołtarza będą one wymagały różnego postępowania w trakcie prac konserwatorskich.

A. Proponowane postępowanie konserwatorskie odnośnie umieszczonych w ołtarzu obrazów.

1. Demontaż obrazów (ewentualne miejscowe zabezpieczenie 1,5 % wodnym roztworem polialkoholu winylowego i bibułką japońską odspojonych fragmentów warstwy malarskiej) i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.
2. Zdjęcie obrazów z krosien.
3. Mechaniczne, przy użyciu pędzli i gumek,oczyszczenie odwrocia obrazów.
4. Zdjęcie zabezpieczeń z lica.
5. Ewentualna dezynfekcja obiektu.
6. Podklejenie klejem króliczym odspajających się fragmentów warstwy malarskiej.
7. Wykonanie zdjęć w świetle UV, w razie konieczności także w promieniach Rentgena.

8. Chemiczne usunięcie werniksu wraz z ewentualnymi przemalowaniami. Dopuszcza się użycie takich środków jak aceton, alkohol, benzyna lakowa. Wybór środków i ich stężeń uzależniony będzie od prób wykonanych bezpośrednio na obiekcie.
9. Wykonanie reperacji lokalnych płótnem lnianym klejonym na styk z użyciem dekatyzowanego płótna lnianego oraz poliocyanu winylu.
10. W przypadku występowania łączeń płótna podobrazia, wzmocnienie szwów włóknami konopnymi wklejone na poliocyan winylu i osakryl w stosunku 1:1.
11. Uzupełnienie ubytków zaprawy w obrazach kitem wiedeńskim.
12. Ewentualny dublaż na stole próżniowym na Beva 371.
13. Naciągnięcie obrazów na krosna. Ewentualne dopasowanie nowych, ruchomych sfazowanych krosien.
14. Założenie damarowego werniksu retuszarskiego firmy Talens.
15. Retusz warstwy malarskiej farbami akwarelowymi firmy Talens oraz farbami na bazie żywicy mastyksowej i ketonowej firmy Renesans Vernice.
16. Założenie końcowego werniksu akrylowego firmy Renesans.

B. Proponowane postępowanie konserwatorskie odnośnie elementów architektury, snycerki i rzeźb ołtarza:

1. Demontaż szafy ołtarzowej, elementów snycerskich oraz rzeźb (ewentualne miejscowe zabezpieczenie 5 % wodnym roztworem polialkoholu winylowego i bibułką japońską odspojonych fragmentów warstwy malarskiej i pozłoty) i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.
 1. Oczyszczeni powierzchni ołtarza, przy użyciu pędzli i zmiotek, z zanieczyszczeń luźno związanych z podłożem
 2. Usunięcie przemalowań metodami mechanicznymi lub/i chemicznymi. Wybór metod uzależniony będzie od prób wykonanych bezpośrednio na obiekcie. Dopuszczalne jest użycie gotowych past rozpuszczalnikowych typu Remosol lub mieszanin rozpuszczalników takich jak aceton, alkohol, benzyna lakowa.
 3. Usunięcie wtórnych złocień.

4. Impregnacja wzmacniająca drewno z użyciem żywicy akrylowe Paraloid B- 72 w toluenie.
 5. Zabezpieczenie oryginalnej polichromii damarowym werniksem retuszierskim firmy Talens.
 6. Klejenie na polioctan winylu połamanych elementów zdobień.
 7. Rekonstrukcja brakujących elementów snycerskich.
 8. Uzupelnienie ubytków w podłożu drewnianym dwuskładnikową żywicą epoksydową, tiksotropową Araldit SV/HV.
 9. Uzupelnienie ubytków zaprawy, zaprawą kredowo klejową lub gotową zaprawą z dodatkiem spoiwa akrylowego sprawdzoną pod kątem stosowania w konserwacji (Tikkurila, Beckers).
 10. Retusz zniszczonej i rekonstrukcja brakującej warstwy malarskiej farbami akrylowymi oraz farbami na bazie żywicy mastyksowej i ketonowej firmy Renesans.
 11. Zabezpieczenie polichromii akrylowym werniksem końcowym firmy Talens.
 12. Przygotowanie powierzchni pod złocenia i srebrzenia.
 13. Wykonanie rekonstrukcji i uzupełnień złocen i srebrzeń, zgodnie z oryginałem w technice na mat i na poler, złotem i srebrem płatkowym.
 14. Zabezpieczenie srebrzeń szlakiem bielonym w alkoholu.
- III. Montaż obiektu wraz ze wzmocnieniem konstrukcji.
- IV. Wykonanie pełnej dokumentacji konserwatorskiej przeprowadzonych prac według obowiązującego schematu.

Konserwator Zabytków
mgr Agata Grajkowska

Fot. 1. Ołtarz boczny p.w. św. Izydora z kościoła św. Wita w Rogoźnie.

Fot.2. Figura z ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 3. Figura z ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 4. Obraz z retabulum ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 5. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 6. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 7. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 8. Fragment mensy ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 9. Obraz ze zwieńczenia ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 10. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 11. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.

Fot. 12. Fragment ołtarza bocznego pod wezwaniem św. Izydora z kościoła pod wezwaniem pod wezwaniem św. Wita w Rogoźnie.